

- *Рукописні фонди Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України — основа академічних, науково-критичних та енциклопедичних видань (доповідач — академік НАН України М.Г. Жулинський)*
- *Фундаментальна теплофізична інженерія будівель у контексті відновлення України (доповідач — член-кореспондент НАН України Б.І. Басок)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

5 квітня 2023 року

Засідання Президії НАН України 5 квітня 2023 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України академіка НАН України **Миколи Григоровича Жулинського** про рукописні фонди Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України як основу академічних, науково-критичних та енциклопедичних видань (стенограму див. на с. 56).

Від самого свого заснування в 1926 р. Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України наполягав на необхідності зібрання розпорошеного масиву рукописних текстів — творів української літератури від давнини до сучасності. В установі зосереджено й систематизовано унікальний інтелектуальний і духовний скарб, упорядковано найбільше в Україні спеціалізоване зібрання матеріалів з історії української літератури.

У рукописних фондах Інституту зібрано 280 персональних фондів та фондів установ і організацій літературно-мистецького профілю, понад 133 тис. одиниць зберігання особливо цінних пам'яток писемності, зокрема рукописів XIV ст. Тут зосереджено особові архівні фонди Івана Величковського, Григорія Сковороди, Івана Котляревського, зібрано рукописну й частину малярської спадщини Тараса Шевченка, майже всю рукописну спадщину Івана Франка з бібліотекою стародруків. У архівах установи є фонди Панаса Мирного, Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника, Степана Руданського, Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Юрія Яновського, Олесея Гончара, Василя Стуса, Василя Симоненка, Івана Дзюби, Дмитра Павличка й багатьох інших видатних діячів української літератури, науки та культури.

На матеріалах фондів Інституту, які від 2001 р. мають статус наукового об'єкта, що становить національне надбання, зна-

Виступ академіка НАН України Миколи Григоровича Жулинського

чною мірою ґрунтується не лише дослідницька діяльність самої установи, а й літературознавчі, історичні та культурологічні студії численних науковців з усієї України та зарубіжжя. Цей унікальний фонд став джерельною базою для підготовки видань національного значення, які було удостоєно найвищих державних нагород. На базі рукописних фондів установи було підготовлено зібрання творів Тараса Шевченка, Максима Рильського, Павла Тичини, Олександра Білецького. Нині створюється академічна «Історія української літератури» у 12 томах, готуються «Українська літературна енциклопедія» у 5 томах, «Франківська енциклопедія» в 7 томах.

Сьогодні, в умовах війни, особливо гостро постає питання належного зберігання та примноження унікальних архівів національного значення. З метою надійного збереження рукописних фондів Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, сприяння проведенню науково-дослідних робіт з вивчення спадщини класиків української літератури, популяризації літературних скарбів України Президія НАН України постановила вжити низку відповідних заходів.

В обговоренні доповіді взяли участь заступник директора з наукової роботи Інституту історії України НАН України член-кореспондент НАН України Г.В. Боряк; президент Національного центру «Мала академія

наук України» академік НАН України С.О. Довгий; генеральний директор Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського член-кореспондент НАН України Л.А. Дубровіна; академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України академік НАН України Г.А. Скрипник.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь завідувача відділу теплофізичних основ енергоощадних технологій Інституту технічної теплофізики НАН України члена-кореспондента НАН України **Бориса Івановича Баска**, присвячену фундаментальній теплофізичній інженерії будівель у контексті відновлення України (докладніше див. на с. 62).

Сьогодні в Україні теплоспоживання фонду будівель в опалювальний період є вдвічі більшим, ніж у середньому в країнах ЄС. На сферу житлових, комунальних та громадських будівель у довоєнний період в Україні припадало 40 % загального обсягу кінцевого споживання енергії, що перевищувало її використання в промисловості. Тому саме сфера будівель в Україні має найбільший потенціал щодо підвищення енергоефективності.

Унаслідок збройної агресії РФ проти України багато будівель та споруд зазнали значних пошкоджень і руйнувань. Так, станом на середину грудня 2022 р. збитки, яких було завдано житловому фонду, досягли \$52,5 млрд. Частка житлового фонду в загальному обсязі збитків становить близько 38,6 %. У Донецькій області зруйновано 78 700 будинків (\$14,3 млрд), на Київщині зруйновано і пошкоджено 22 800 житлових будинків (\$8,2 млрд), у столиці — 348 будинків, переважна більшість яких багатоквартирні (\$0,9 млрд).

У процесі відбудови України модернізація старих, відновлення пошкоджених та будівництво нових будівель має відбуватися з дотриманням сучасних і перспективних вимог до енергоефективності зовнішньої оболонки

та інженерних систем енергозабезпечення. На сьогодні опрацьовано Довгострокову стратегію термомодернізації будівель на період до 2050 р. та її перший період «Перший середньостроковий план термомодернізації будівель до 2027 р.», до розроблення яких було безпосередньо залучено фахівців Інституту технічної теплофізики НАН України.

Науковці Інституту виконали значний комплекс робіт з фундаментальної теплофізичної інженерії будівель і споруд. В Інституті експлуатується повномасштабний експериментальний проєкт — пасивний будинок (4 поверхи, загальна площа 306 м²) типу «нуль енергії» з елементами «розумних» систем енергозабезпечення на основі відновлюваних джерел енергії. Теплозабезпечення будинку здійснюється за допомогою теплонасосної системи на основі природної або спеціально закумульованої теплоти ґрунту, теплоти води в свердловині автономного водопостачання та інсоляції. Електрозабезпечення реалізовано з використанням двох типів сонячних панелей і вітроагрегата, які доповнено блоком гелевих електроаккумуляторів тривалої дії.

Фахівці Інституту здійснюють також науково-інноваційний супровід інвестиційного проєкту з будівництва комплексу адміністративно-житлових будівель на території установи. Під час проєктування і будівництва було враховано: розрахункові значення локальних коефіцієнтів тепловіддачі з поверхні фасадів і даху та вітрових навантажень; експериментальні дані щодо термічного опору стінових фасадів; рекомендації для вибору віконних конструкцій за співвідношенням енергоефективності — вартість; передпроектні оцінки облаштування індивідуального теплового пункту, системи водопостачання та пожежогасіння.

В Інституті створено лабораторію теплонасосних технологій; полігон ґрунтових теплообмінників різної потужності, геометрії та глибини залягання в ґрунті; полігон різноваріантних енергоефективних віконних конструкцій; полігон фасадних утеплень із різних термоізоляційних матеріалів. Ці полігони перебувають під постійним автоматизованим моніторингом

Виступ члена-кореспондента НАН України Бориса Івановича Баска

стану теплофізичних параметрів експлуатації. Чотири корпуси Інституту обладнано індивідуальними тепловими пунктами власної оригінальної розробки й виготовлення.

Науковці Інституту виконали комплекс науково-технічних робіт з моніторингу теплового, вологісного і аеродинамічного стану споруди конфайнменту над будівлею машинного залу Чорнобильської АЕС, здійснили моделювання температурного та вентиляційного режимів підземних ліній Київського метрополітену, аналіз теплового та протипожежного стану споруд головних футбольних стадіонів України, розробляють потужні мобільні аккумулятори теплоти на основі ефектів фазового переходу для аварійного опалення будівель.

Президія НАН України наголосила на високій науковій значущості та важливості виконуваних досліджень, їх практичній спрямованості на розвиток та вдосконалення технологій і обладнання комунальної теплоенергетики.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- присвоїли звання «Почесний доктор Національної академії наук України» американському історикові і письменнику, професору Єльського університету **Тімоті Снайдеру**

(**Timothy Snyder**) за вагомий внесок у розвиток науки та міжнародного наукового співробітництва;

- схвалили проєкт Звіту про діяльність Національної академії наук України в 2022 році.

Затверджено:

- директора Радіоастрономічного інституту НАН України члена-кореспондента НАН України **Захаренка Вячеслава Володимировича** головним редактором наукового періодичного видання «Радіофізика та радіоастрономія».

Погоджено призначення:

- академіка НАН України **Богданова Вячеслава Леонідовича** на посаду завідувача відділу динаміки і стійкості суцільних середовищ Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка НАН України;

- члена-кореспондента НАН України **Рушицького Яреми Ярославовича** на посаду завідувача відділу реології Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка НАН України;

- кандидата хімічних наук **Толстова Олександра Леонідовича** на посаду завідувача відділу полімерних композитів Інституту хімії високомолекулярних сполук НАН України.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- керівника Сектору з координації наукових досліджень Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата фізико-математичних наук **Букала Вячеслава Петровича** за багатолітню плідну працю, високий професіоналізм і вагомий особистий внесок в організацію та забезпечення наукових досліджень;

- головного наукового співробітника Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України члена-кореспондента НАН України **Кутаса Романа Івановича** за багатолітню плідну невтомну працю вченого в галузі геотермальних досліджень, вагомі творчі здобутки та значний особистий внесок у розкриття ролі теплової енергії в геодинамічних процесах Землі, фізичної природи формування родовищ корисних копалин.

Подякою НАН України відзначено:

- провідного наукового співробітника Інституту математики НАН України доктора фізико-математичних наук **Скрипника Володимира Івановича** за багатолітню плідну творчу працю, вагомі здобутки у професійній діяльності та особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі математики.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик